

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 29 februari 1944 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändrade grunder för tilldelande av understöd åt vissa växelstationsföreståndare vid telegrafverket.

I två till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisade likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 46 av herr *Leander* jämte sex av kammarens övriga ledamöter och den andra inom andra kammaren under nr 61 av herr *Hällgren* jämte sju av kammarens övriga ledamöter, har hemställts, »att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t meddela erforderliga bestämmelser om att understöd (årlig ersättning) må utan föregående behovsprövning kunna tilldelas växelstationsföreståndare, som entledigas på grund av växelstationens automatisering och som uppfyller för erhållande av dylikt understöd (årlig ersättning) i övrigt föreskrivna villkor.»

I proposition nr 353 till 1943 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag angående ändrade grunder för ålderdomsunderstöd åt viss vid post- och telegrafverken anställd personal. Förslaget innebar, såvitt nu är i fråga, att den hittillsvarande behovsprövningen i samband med tilldelande av understöd vid avgången ur tjänst skulle eftergivras. I fråga om växelstationsföreståndare vid telegrafverket skulle dock behovsprövningen bibehållas vid fall av entledigande ur tjänsten på grund av växelstations automatisering. På hemställan av bankoutskottet (utl. nr 77) biföll riksdagen Kungl. Maj:ts förslag.

Till stöd för det nu väckta förslaget om behovsprövningens slopande även beträffande personal, som entledigas till följd av växelstations automatisering, anföres i motionerna i huvudsak följande:

Automatiseringen av växelstationerna är närmast att betrakta som en rationaliseringsåtgärd, som kan vara fördelaktig ur verkets och statens synpunkt och betingad av den tekniska utvecklingen, men som berövar de anställda deras levebröd. Det måste anses såsom skäligt att verket i någon mån håller den personal skadeslös som oförskyllt blir ett offer för de av verket vidtagna åtgärderna. Att ställa sådana föreståndare i en annan och ofördelaktigare ställning än de som frivilligt lämna sin anställning är icke i enlighet med rimlighetens krav och anses av de tvångsentledigade såsom varande orättvist.

Det gäller här personer, vilka mot sin vilja avkopplas från ett förvärvsarbete, vilket de, vid anställningens antagande, räknat med att få behålla så länge de tillfredsställande kunna sköta detsamma. Beaktas bör också att dessa personer, i många fall ensamma och självförsörjande kvinnor, ha fullgjort sitt arbete under blygsamma ekonomiska förhållanden, varför behov av understöd i allmänhet föreligger. Men de anse med rätta att då de under en lång följd av år ha fullgjort sitt arbete till verkets belåtenhet bör understödet vara en självfallen förmån. Inom växelstationsföreståndarnas leder kommer behovsprövningens kvarstående vid avgång på grund av växelstationens automatisering, sedan behovsprövningen slopats vid avgång på grund av ålder, sjuklighet eller dylikt, att vålla en stark och fullt förställeg besvikelse.

I motion till 1941 års riksdag föreslogs bland annat behovsprövningens borttagande vid avgång på grund av automatisering. Bankoutskottet anförde härvid: »Vad slutligen angår den i motionen särskilt berörda frågan om behovsprövningen vid beviljande av årligt understöd har utskottet inhämtat, att det sedan år 1935 endast i några enstaka fall förekommit, att växelstationsföreståndare av telegrafstyrelsen förvägrats understöd på den grund, att behov av understöd icke ansetts föreligga. Man torde också kunna utgå från att även i fortsättningen icke alltför stränga regler komma att upprätthållas härutinnan.»

Det torde alltså icke föreligga någon anledning att ur kostnadssynpunkt behålla denna behovsprövning, vars verkningar i ekonomiskt avseende för telegrafverket äro obetydliga.

Frånsett den förställega motvilja behovsprövningen framkallar hos den berörda personalen, kommer dess kvarstående vid avgång på grund av automatisering att medföra, att olika förfaranden skola iakttagas vid växelstationsföreståndares avgång på grund av ålder eller sjuklighet och på grund av automatisering. Detta torde ur alla synpunkter vara mindre lyckligt och ägnat att vålla komplikationer av olika slag.

Sakligt måste det anses otillfredsställande och oförklarligt att en föreståndare som vid 65 års ålder mister sin anställning på grund av stationens automatisering skall vara underkastad behovsprövning, medan en annan, som på grund av ålder, sjuklighet eller andra skäl avgår vid kanske lägre levnadsålder, skall erhålla understöd utan sådan prövning.

Telegrafstyrelsen har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 september 1943 framfört erinringar av detta slag och föreslagit att behovsprövningen skulle bortfalla även vid tilldelandet av understöd vid avgång på grund av stationens automatisering.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har den i motionerna väckta frågan om ett slopande av behovsprövningen för växelstationsföreståndare, som entledigas till följd av växelstations automatisering, varit föremål för prövning vid nästföregående års riksdag. I samband med avlåtande av propositionen nr 353 uttalade chefen för finansdepartementet, att han då icke vore beredd att förorda ett eftergivande av behovsprövningen i här avsedda fall. I detta hänseende intog departementschefen samma ståndpunkt, som vid ärendets förberedande handläggning tillkännagivits av statskontoret. Ämbetsverket hade — med förmälan att ämbets-

verket överhuvud taget icke kunde biträda tanken på behovsprövningens slopande för växelstationsföreståndarnas del — förklarar sig under alla omständigheter bestämt motsätta sig ett eftergivande av denna prövning vid entledigande till följd av stations automatisering. — Vad departementschefen sålunda uttalat lämnades av riksdagen utan erinran.

Vid den förnyade behandling, utskottet ägnat förevarande spörsmål, har utskottet funnit, att de av motionärerna anförda skälen för behovsprövningens slopande jämväl i fall av entledigande till följd av växelstations automatisering icke i och för sig kunna fränkännas berättigande. Särskilt synes det vara mindre tillfredsställande, att personer, som vid entledigandet nått en relativt framskriden levnadsålder, endast efter behovsprövning skola kunna tillerkännas årligt understöd. Utskottet är emellertid icke berett att utan ytterligare utredning förorda åtgärder i motionens syfte. Innan definitiv ställning till frågan tages, synes det — icke minst med tanke på den fortskridande automatiseringen av telefonnätet — böra klarläggas, vilka ekonomiska konsekvenser ett eftergivande av behovsprövningen beträffande här ifrågavarande personal kan medföra för framtiden. I sammanhang därmed synes såsom ett alternativ till det i motionerna framlagda förslaget böra övervägas, huruvida icke behovsprövningen alltjämt bör bibehållas såvitt angår personer, vilkas levnadsålder vid entledigandet mera avsevärt understiger den ålder, då pensionering för närmast jämförliga personalgrupper vid telegrafverket i allmänhet äger rum. Det synes utskottet lämpligen böra ankomma på Kungl. Maj:t att låta verkställa den utredning i ämnet, som må befinnas påkallad för ett närmare ställningstagande härutinnan, samt att för riksdagen framlägga det förslag, vartill förhållandena kunna giva anledning.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motioner I:46 och II:61 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 29 februari 1944.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar Åkerberg, Sandén, Nordenson, Friggerdker*, Myrdal*, Sylwan och Leander;

från andra kammaren: herrar Svedman, Paulsen, Andersson i Falkenberg*, Mattsson, Andersson i Munkaljungby, Eriksson i Sandby, Barnekow och Sundberg.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.